

ÉLŐ ERDÉLY EGYESÜLET

SZÉKELYUDVARHELY

HONISMERETI TANULMÁNY

SÎRBU ANDREA
SZÉKELYUDVARHELY
UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU

2014

Székelyudvarhely

„És éppen ezen véghatárainkon fekvő legérdekesebb terület, a szép Székelyföld az, mely legkevésbé ismert, melyről önmagunk is legkevesebbet tudunk.” (Orbán Balázs)

Székelyudvarhely, románul Odorheiu Secuiesc, németül Odorhellen, szászul Odderhällen, latinul Areopolis, Udvarhely vármegye központja, ma Hargita megye második legnépesebb városa. A város címere páncélos kéz törrel, melybe szív, medvefő és korona van tűzve, felső terében négy csillag közt az 1558-as évszám. A pecsét körirata: Sigillum Oppidi Siculicalis Udvarhely.

Székelyudvarhely Csíkszeredától 50 kilométerre, Marosvásárhelytől 101 km-re, Kolozsvártól 195 km-re, Brassótól 108 km-re, Nagyszebenről 145 km-re, Segesvártól 52 km-re fekszik. Az Erdélyi-medence K-DK-i részén és a Küküllő-dombvidék K-i részén található, felső szakaszán pedig a Nagy-Küküllő folyó halad el. A 2011-es népszámlálás során kiderült, hogy a város lakossága 33281 főt számolt, ebből 31835 magyar és 834 román nemzetiségű.

Az Udvarhelyi-medence egyik legkorábbi települése, ezért gazdasági, történelmi, társadalmi és művelődéstörténeti központ lett. A város beosztott falvai: Székelybetlenfalva, Kadicsfalva, Szombatfalva. A városról leírást Orbán Balázs „A Székelyföld leírása” kötetben olvashatunk, Haáz Ferenc Rezső „Udvarhelyi tanulmányok” című könyvben a város nemzeti viseletéről, népművészetéről találunk bemutatót és a nemrégiben megjelent „Székelyföldi Legendárium”-ban pedig Udvarhelyszékről olvashatunk legendákat. Ezekon kívül, a városnak számos honlapja van, ezek közül a www.Székelyudvarhely.info.ro, www.uh.ro, www.városhaza.ro a legnépszerűbbek.

Székelyudvarhely a régi Udvarhelyszék anyavárosa és székhelye volt. A vármegye terület nagyrészt hegység volt. Területén feküdt a Hargita-hegység. A legfontosabb folyója a Nagy-Küküllő. Csík, Háromszék, Nagy-Küküllő, Maros-Torda és Kis-Küküllő vármegyék határolták.

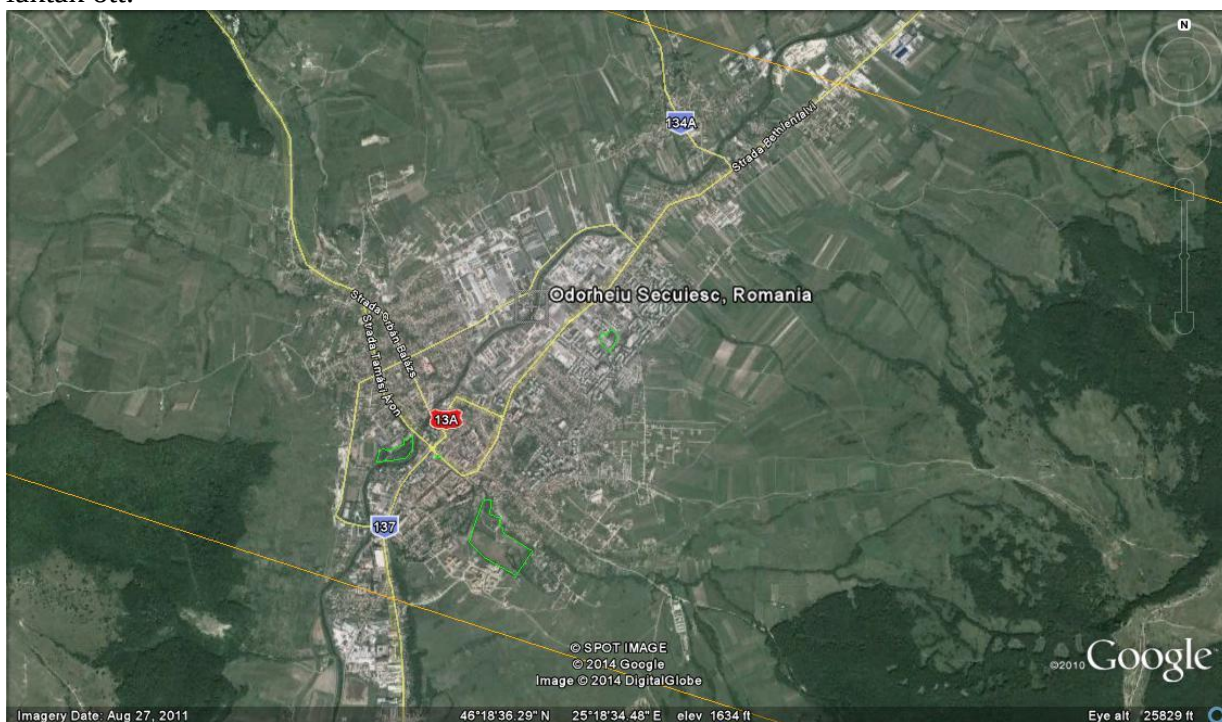
A vármegye 1876-ban alakult Udvarhelyszékből. 1919-től gyakorlatilag, majd 1920-tól hivatalosan is Románia része, annak ellenére, hogy a lakosság 99%-a magyar nemzetiségű volt. A II. bécsi döntés értelmében a terület nagyobbik része 1940-1944 között újra Magyarországhoz tartozott, viszont ez később érvénytelenné vált, így visszakérült Romániához. 1960-ban területét romániai Hargita, Kovászna, Maros és Brassó megyék között osztották fel.

Régészeti ásatások igazolják, hogy a város területe és közvetlen környéke évezredek óta folyamatosan lakott. Csiszolt kőkori, bronz-, vas-, római-, Árpád-korabeli leleteket őriz a Budvár, illetve a város központja. A városnak körülbelül 660 éves múltja van, ennek ellenére viszont nem találhatóak régebbi korszakból származó monumentális műemlékeket, ez alól kivételt képez az egyetlen 13. századi Jézus-kápolna.

Orbán Balázs így ír a városról: „Kedves és kegyelt nekem e pont, s Székelyföldnek, szép házának anyavárosa, mert itt végeztem tanulmányaimat, lelkem kiképződésének, a szellem ébredésének itt van a kiindulási pontja, itt szívtam lelkembe azon lángérzelmeket, melyet emberi nyelven honszeretetnek, a lélek legdicsőbb irányeszméjének neveznek, itt tanultam meg honom múltját, itt ismerkedtem meg annak magához ragadó nagyszerű történelmével, itt fogamzott meg az eszmélettel egyidejűleg a hon- és szabadságszeretetnek életem irányát meghatározó dicső érzete.”

Történetét tekintve Nagy Mátyás, 15. századi zetelaki pap „Notationes de origine Sicularum” 1505-ös írásában olvashatjuk, hogy Udvarhelyt Utídáva néven kell keresnünk (ezelőtt, 1300 körül Uduorhel, Uduord néven) a régi térképeken. Ugyanitt megtudjuk, hogy Attila, a Hunok királya, Havasalföldről, miután útjában neje, Rika elhunyt, a róla elnevezett erdőben temette el, a Nagy-Küküllő partjára tette át udvarát. Attilát támogatva testvére, Buda, erre a helyre építtetett egy várat, Budavára néven. A kereszténység felvétele után, a Telegdi Esperestség székhelye lett, innen magyarázható, hogy a 13.-14. században a város Telegd néven volt ismeretes. Kevés adat található a székely gyűlésekről, de a királyok és fejedelmek idejéből viszont vannak biztos történelmi írások. Az első gyűlés I. Lajos király idejében volt, 1357-ben. A második 1505-ben, Ulászló király idején, mikor összeírták a nemzet hagyományos törvényeit. Majd 1555-ben Ferdinánd vajdái 88 cikkelybe gyűjtötték az ősi törvényeket. Az 1562-es gyűlésen a székely nép visszakövetelte a sértett jogaikat. Majd az 1607-es gyűlésen megszavazták az ökor utáni adót. Innen tudjuk vonni azt a következtetést, hogy Udvarhely volt a magyar királyok és nemzeti fejedelmek alatt is a székelyek politikai életének központja. Sokan tartják valószínűnek, hogy Udvarhelyt Zsigmond király emelte városi rangra.

Ugyanúgy, mint a Székelyföld más városai is, Udvarhely is több falu összeolvadásából keletkezett. Székelyudvarhely nem tervszerűen épített, fejlesztett város, hanem a Nagy-Küküllő mindkét partján elterülő 4 kisebb telep és 3 falu fokozatos egybeolvadásából nőtt várossá. Szent Imre, a D-i részen, melyet ma Pusztá néven ismernek (itt sok Szent László kori érmet találtak). Szent Imrével szemben feküdt Dánfalva, melynek lakói szintén beköltöztek a városba. Ezen faluk felett, egy hegylánculat vonul el, melyet Szarkakőnek hívnak. Régen ez a hegy is lakott volt, Tihadár néven volt ismeretes, de a tatárok feldúlták. Az Udvarhelyhez csatolt negyedik falu Gyárosfalva volt, mely a hagyomány szerint Budvár fegyverkovácsai laktak ott.

Itt élte gyermekkorát Székely Mózes, 1533-as születésű, Erdély egyetlen székely fejedelme, aki Báthory István oldalán is harcolt. Édesapja, Literáti Székely János, János deák néven ismeretes, Udvarhely jegyzője volt, aki magyar nyelven állította ki a tímár céhek okiratát.

További neves személyiségek Udvarhelyen:

- Tomcsa Sándor író, karikaturista, újságíró, elbeszélő, színműíró
- Szemlér Ferenc költő, műfordító
- Méhes György (Nagy Elek) író, újságíró, színműíró
- Csanády György a Székely himnusz szerzője
- Rajk László politikus
- Csiky András színész
- Udvarhelyi Tölcséres Mihály egyházi író
- Lakatos Mihály író, költő, műfordító
- Benedek Elek író, mesemondó
- Lévai Lajos író, tanár, „Székelyföld írődeákja”
- Tamási Áron író
- Nyíró József író
- Tompa László költő
- Ravasz László református püspök
- Haáz Rezső néprajzkutató
- Kováts István fotóművész
- Vámszer Géza néprajzkutató
- Bene József kepzőművész
- Kányádi Sándor költő
- Dávid Gyula irodalomtörténész
- Gábor Dénes művelődéstörténeti kutató, bibliográfus
- Farkas Wellmann Endre író, költő, irodalomkritikus, szerkesztő

Minden korban az ember talán a legtöbb figyelmet a lakásának kialakítására, tökéletesítésére fordította. A lakásberendezés kialakításában az ember két fontos szempontot követett: a lakásba bevitt bútorok szerepének fokozását és esztétikai hatásának növelését. A XIX. század előtti paraszt bútorokat az egyszerűség, kimondottan a használati szempontúság jellemzi. A használati szempontú paraszti lakás berendezése alapvető, festetlen bútorokat foglalt magában. Megjelenési sorrendben, már a X-XI. századoktól ismeretes az asztal, szék és a bölcso, míg az ágy, a ruhásláda, padláda, polc későbbi eredetűek. Az asztalosbútor csak a XVI. század elején jelenik meg. A „tiszt szoba” megjelenésével egyidejűleg falun is megjelent a polgári bútorok mintájára készült új típusú festett szobaberendezés. Szerre jelent meg az úgynevezett állószeleény, kelengyész/ tulipános láda, kabalás szék, falitéka, almárium. Általános felépítés szerint, különböző fiókokban volt a kenyér, az evőeszköz és más háztartási eszközök helye, míg a felső részben tálas vagy ajtóval zárt szeleényrész volt az edény számára. Az ősi házak egyetlen helyiségből álltak, melyet kiegészített a kamara és az eres. Az eresszel szemben található a tűzhely. Régen az eres nyitott volt az udvar fele, ma már viszont többnyire zárt, ajtó vezet az udvarra vagy utcára. A lakószobának rendszeresen 2 ablaka nyílik az utca felé, egy az udvarra. Ma már többnyire tornác húzódik végig a ház udvar felőli részén. Egy ház berendezése, de nemcsak, amellel hogy tükrözi a közösséghez tartozó rétegek gazdasági, társadalmi helyzetét, meghatározzák táji hovatartozását. Az udvarhelyi házak mind ilyen módon voltak berendezve, de a városiasodás során ezek bővültek, megváltoztak, mindenki saját igény szerint teremtett otthont.

A házak utcai homlokzata előtt legalább néhány lépésnyi széles virágskertet hagytak, de viszont vannak házak, ahol akkora a kert és a kapu, hogy a ház alig látszik ki az utcára. A ház bejárója soha sincsen az utca felől, az udvarra nyílik. Ha a ház hegyoldalon épült, akkor az emeletes, alul pincével vagy nyári konyhával.

Általában minden háznál megtalálható a zöldségeskert is, így mindenki meg tudta magának teremteni az ennivalót. Ha viszont nem volt meg minden, akkor a piacról bármit beszerezhettek. A mai napig is Udvarhelyen kedden van „piacnap”.

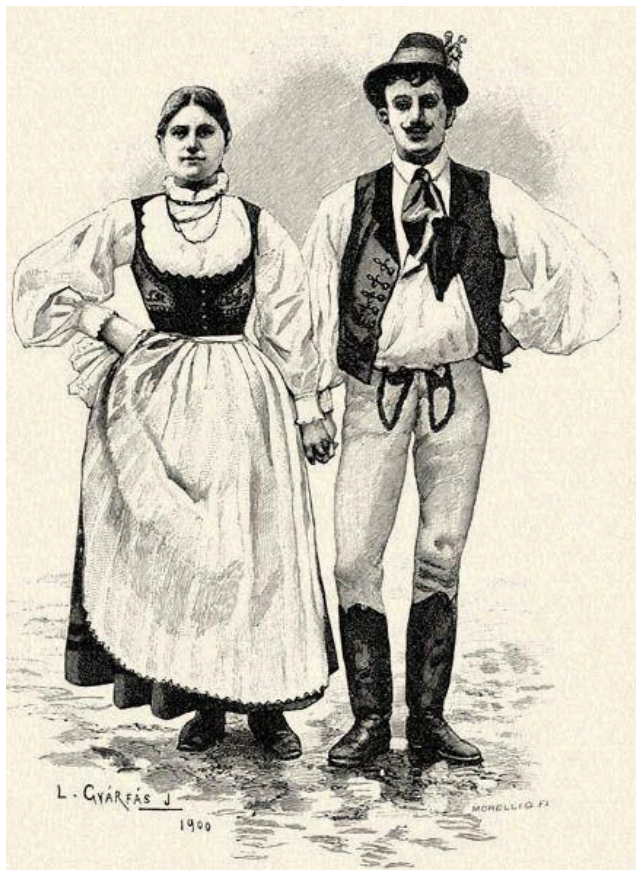
Még a múlt század előtt is a vidéken élő emberek túlnyomó többsége a növénytermesztésből és állattenyésztésből tartotta fenn magát és családját. A település értelmiségi rétegét a pap meg a tanító alkották. De rajtuk kívül volt minden faluban néhány mesterember is, mint például: kovács, tímár, asztalos, ács vagy szűcs. A városok mesteremberei, kézművesei céhekbe tömörültek érdekeik könnyebb érvényesítése céljából.

Mára már nagyon sok népi mesterség és különböző foglalkozás nem létezik. Ma már nincsenek rönkúsztatók, mészégetők, kötélverők, révészek, de a városban sincs ma már szükség például lámpagyújtogatóra vagy telefonközpontosra. Nagyon ritka manapság a nemezkészítő, bútorfestő, cipész, órás, könyvkötő, kosárfonó vagy lószerszámkészítő. A népi mesterségeket űzők napjainkban főleg falunapokon, vásárokon, kiállításokon mutathatják be és kínálhatják termékeiket.

Mint minden tájegységnek, Udvarhelynek is megvan a maga jellegzetes népviselete. Jellemzője, hogy alapanyaga kézi megmunkálással házilag készült, házi szőtt gyapjú, kender, len és juhbőr, amit szintén maguk szabtak és varrtak.

A férfiviselet magába foglalja az inget, a gatyát, a kalapot, a bundát vagy a kisbundát. Az ing anyaga kender, melyet két nyüstön szőnek, majd hamuval tiszta fehérre mossák. Két fajta ing létezik: a kötös és a gombos. A gombost csak a fiatalság hordja. Az ing hossza egy arasszal lejjebb ér a csípőnél. Régen kiengedve hordták, most azonban betűrve viselik. Gallérja ráncos és visszahajtott, ugyanúgy, mint az ing ujja. A gatyá/ galya/ harisnya vastag csepű-vászonból/ kendervászonból/ gyapjúposztóból készül. Szára a bokáig ér, melyet két posztócsíkkal szorítanak a bokához, hogy ne csússzon fel. A derekát rézcsattos szíjúval erősítik meg. A kalap nemezből készült, fekete, kerek tetejű, háromszögmintás selyemszalaggal körbetekerve. A téli fejviselet fekete bársonybőr sapka, melyet kucsmának hívtak. A bunda vagy kisbunda fehér juhbőrből készült. Belső része irha. Ezen van a fehér bőrből sodort sűrű sujtás és egy zöld, hímzett rozmaring levélkoszorú, mely felül nyitott és 3 bíborszínű tulipán motívumban végződik. A fiataloknál nyáron a fekete magas lajbi kezd divatos lenni, mert olcsóbb és könnyebb a bundánál. A szegény ember lábbelije a bocskor volt. A bocskorba tákot, posztó talpbatét-félét helyeznek, hogy puhább legyen a járás. A bocskornak 3 fajtája volt: a fűzött (egyszerű fűzőlyukakkal), tűzött (két oldalt bőr tűzéssel) és a szőrös (kidolgozatlan marhabőrből). Ezekre van egy szólásmód:

„Fűzött bocskor tisztesség,
Tűzött bocskor kevélység,
Szőrös bocskor tehénség (lustaság)”.

A női viselet ingből, rokolyából, szoknyából, alsószoknyából, lajbiból áll. Az ing házi szőtt, gyolcs, rövid, csípőig ér. A vállaknál, az ujjnál ráncos. A rokolya háziszőttből készül, ebben különbözik a szoknyától. Felül beráncozzák, alsó felén pedig fekete bársony csíkok találhatók, a mellény színével egyező szőtt. Leghasználatosabb szőttminta az egyes, a békaszem, a tetves, a barackmagos, az apró vesszős, a nagypántlikás és a szilvamagos. A szoknya téli viselet, posztó. Az alsószoknya 2-3 nyüstös fehér gyolcs. Általában hármat-négyet hordanak, ezek közül a legalsó szűk, hogy tánc közben ne kelljen a szoknya után kapkodni. A csizma puha szárú, felül egyenesen vágott, pírós bőrrel szegett, magas sarkú. A lajbi egyszínű (pírós, kék, zöld vagy fekete) szőtt. Derékban s máshol széles fekete bársonyszegés. Ezen belül 2mm széles fekete szőrzsínór sujtásdísz, mely a hátrészen 4 tulipánformát alkot. A lányok ünnepélyes alkalommal egy ágba fonják a hajukat és térdhajlatig érő színes pántlikát kötnek belé. Hétköznapi a hajukat két ágba fonva koszorúba kötik. Az asszonyok főkötőt hordanak, a leány hajadonfejjel kell járjon mindig. A kötény fehér gyolcs vagy fekete selyem csipkebetéttel és szegéssel.

Udvarhelyszéken ma már a népviseletet csak ünnepekkor, nagyon ritka alkalommal veszik fel.

Udvarhelyen a kézművesség a városiasodás után csökkenni kezdett, aztán újra fellendült. A mai napig megtalálhatóak műhelyek, ahol bútorfestéssel, fafaragással, szövással, hímzéssel, bőrdíszművességgel, asztalosággal, szalmafonással foglalkoznak.

Számos népszokás már a múlté, de vannak, amelyek fennmaradtak.

Január 1- Újesztendő napja: a legtöbb helyen ezen a napon hajnalban palacsintát sütöttek. A lányok és asszonyok nem mehettek sehova, mert úgy tartották, hogy ha nő lép be először a házba, nem hoz szerencsét a következő évre.

Január 6- Vízkereszt: a katolikusok ünnepe, házszentelés napja. A pap házról házra jár, hogy megszentelje a házakat.

Februárban farsangi bálakat szerveztek, közöttük színdarabos bált és kosaras bált. A húshagyó keddi bál volt a farsang záró napja. Ezen a napon szintén palacsintát sütöttek, ez utáni szerdai nap a hamvazószerda, amikor a katolikusok nem ettek zsíros, húsos ételt.

Virágvasárnap (Húsvét előtti vasárnap): ezen a napon konfirmáltak az unitárius gyerekek. A katolikusok ezen a napon szentelik meg a barkát.

Húsvét: első napján sonkát, bárányhúst, kalácsot, bort és píróstoajt szentelnek. A nagymise előtt határkerülést tartanak. A keresztalja élén templomi zászlókat vittek, útközben kitakarították a mezői kutakat. Húsvét első éjszakáján indultak a legények locsolni/ öntözni zenéssel együtt a lányokhoz.

Áprilisban, Márk napja utáni vasárnap tartják a katolikusok a búzaszentelést.

Május elseje előestéjén a legények a lányok kapujába vadcseresznyeфа ágakat állítottak.

Húsvét utáni negyedik héten van áldozócsütörtök. Ezen a napon gyóntak és áldoztak először a hét évet betöltő gyerekek. Ma már az elsőáldozás ünnepe lett.

Pünkösöd, Húsvét utáni ötvenedik nap. Hagyományos ünnepi étel a kalács, ez lehet mákos, diós vagy ordás. Egyik legnagyobb esemény a katolikusoknál a csíksomlyói búcsú. A gyalog elindult zarándokok Csíkszereda határán megmosakodtak az Olt vizében, majd felmentek Somlyóra.

Pünkösöd hétfő: A leányok népviseletben, énekelve járnak házról házra, rózsaszirmot szórva az udvarra és jó termést kívánva. Jutalmul kalácsot és pénzt kaptak.

Úrnapja, Pünkösöd utáni második csütörtök, Székelyudvarhely búcsúnapja. A keresztre ilyenkor templomi terítőt, szentképet tesznek és így mentek körbe a piac-tértől a templomig, ami kőrisfa ágakkal volt díszítve. Útban a templom fele mindenki letört egy darab ágacskát, ezután kezdődött a szabadtéri mise.

Szeptember folyamán rendezik meg a szüreti bálokat. Ha a településen nem volt elég szőlő, akkor a piacról szerezték be. Ezen a napon a fiatalok népviseletbe öltöztek, így rendeztek táncmulatságot.

November 1-Mindenszentek napján minden keresztény a temetőben megtakarította a sírokat, virágot vitt és gyertyát gyújtott. Este az albakban és a tornácon is gyertyát gyújtottak, így emlékeztek halottaikra.

December 24- Karácsony szombatján minden háznál kalácsot sütnek, este pedig karácsonyfát állítanak. A karácsonyfa állításának szokása az 1920-as években kezdődött. Karácsony estéjén az emberek csoportokban jártak házról házra énekelni, melyek Jézus születéséről szóltak. A hatvanas évektől ez a szokás megszűnt.

December 25- Karácsony: legtöbbször Jézus születését ünneplik, de a békesség és a család ünnepeként is számon tartják. Sok helyen volt Bethlehemezés, mikor a gyerekek énekelve hordozták körbe a jászolt a településen. A misén pedig pásztorjátékot adtak elő, ahol Jézus születését adták hírül.

December 28- Aprószentek napja: Ezen a napon a fiúk csoportosan mennek „aprószentekelni” a lányokhoz. Verset mondanak és megveregetik a lányokat egy vesszővel. Jutalmul kalácsot és pénzt kapnak.

Székelyudvarhely nem tervszerűen épített, fejlesztett város, hiszen a város központja körüli telepek, azaz három falu összeolvadásából keletkezett. Az idők folyamán a téglalap alakúvá formálódott Főtér és közvetlen környéke alkotja a "Belvárost". Főtere három főút és néhány utca kereszteződése. Mivel a műemlékek, műemlék jellegű épületek és épülettömbök a főtéren csomósodnak, itt „rajzolódik” ki az óváros, ugyanakkor ez a város fő attrakciója. A város számos utcája, sűrített jellege ragadja meg a látogatót.

A város egyik legforgalmasabb, a Kossuth Lajos utca a központban elterülő patinás műemlék-épületeivel; a Patkóban elhelyezett Vasszékely, amely egyuttal virágpiacként is szolgál; a macskakővel kirakott Szentimre és Attila utca; a Gimnáziumhoz kivezető hangulatos lépcsősor; a nemrég restaurált (most is folyamatban van) Székely Támadt-vár; a számos szórakozóhely; a Küküllő partján elhelyezkedő Sétatér; a Tomcsa Sándor Színház felújított épülete; a nemzet nagyjait megörökítő Szoborpark egyszerre modern és történelmi hangulatot áraszt az ide látogatóknak. A belváros tömött, sűrű beépítésű, míg a körülötte levő negyedek és a külváros újabb, korszerűbb és nem annyira sűrű építésű.

Székelyudvarhelyen az idők folyamán viszonylag fejlett intézményhálózat alakult ki, amely az óvodai oktatástól a felsőfokú végzettséget biztosító intézményekig és a felnőttképzésig valamennyi oktatási szinten változatos képzési lehetőséget nyújt a város és a térség tanulói számára. Iskolavárosként emlegetik, hiszen minden negyedik lakója diák. 15 óvodája, 7 elemi-, 10 közép-fokú- és 4 szakiskolája, 3 felsőfokú- és 4 távoktatási tagozata van. Az iskolahálózat napjainkban is egyre bővül.

Városunk közel 15 óvodát működtet, a legfontosabbak a Zsibongó, Csillagvár, Napsugár, Nardini, Kipi-Kopi, Csicsergő. Ezek között két magánóvoda létezik: a mellersdorfi nővérek Nardini óvodája és a Zsibongó óvoda a BBTE gyakorló óvodája.

A Tamási Áron Gimnáziumot a jezsuiták alapították 1593-ban, mely egyben a város első iskolája. Első alapítóként Vásárhelyi Gergely szerzetest, a rend egyik legképzettebb magyar tagját tartja számon a hagyomány. Kezdetben a római katolikus plébánia egy-két helyiségét használták oktatási célokra. 1666-ban a jezsuita iskola már különálló épületben működött. A „Tanodát” - az 1660-as években építették. Lebontották 1909- ben. 1871-ben helyszűke miatt mellette épült fel az Iskola utcai „Póttanoda”.

1990-ben lebontották, mivel ekkorra már romos állapotba került. Helyére épült a mai Márton Áron Ifjúsági Ház. A jezsuiták 1773-ig, a rend feloszlásáig vezették a gimnáziumot. Az iskola fenntartója 1773-tól az 1948-as államosításig a Római Katolikus Egyház illetve a Római Katolikus Státus volt.

A mai középiskola épülete helyén állott az 1735-ben épült fiúnevelde (convictus), az alapítványos tanulók internátusa, vagy „Táplálda” ahogy még nevezték, amelyet majd 1909-ben lebontottak. Az újabb iskolaépületet (a mai bentlakást), 1890-ben kezdik el építeni és 1892-ben lett átadva, melynek az építéséhez a Római Katolikus Státus és az udvarhelyi katolikus falvak járultak hozzá. A két világháború közti időszak nehéz próbatételek elé állította a kisebbségi sorba került magyarság iskoláit. A székelyudvarhelyi jezsuita alapítású Római Katolikus Főgimnázium nevét 1948-ban „Magyar Tannyelvű, Elméleti Líceummá” változtatták, majd 1958 és 1990 között a román kommunista vezető után „Dr. Petru Groza Ipari Líceum” lett. 1984-ben ipari líceummá nyilvánították. 1990-ben vette fel egykori diákja, Tamási Áron nevét. Ma a hivatalos megnevezése a „Tamási Áron Elméleti Líceum”, de magyarul a „Tamási Áron Gimnázium” nevet használjuk. A gyulafehérvéri Római Katolikus Érsekségnek 2004-ben visszaszolgáltatták a három ingatlant, a Gimnázium Szent Miklós-hegyi főépületét, a Márton Áron- téri régi iskolaépületet, a mai bentlakást és az Iskola utcai régi „zárdát” a mai elemi és általános iskolai épületet. Ebben a három épületben működik a Gimnázium. Mindhárom épület műemléképületként van nyilvántartva Hargita megye hivatalos jegyzékében.

Az iskola egykori híres tanítványai:

- Zöld Péter történetíró, lelkész, a madéfalvi székely ellenállás hőse
- Keserű Mózes püspök apát –kanonok, csillagász
- Baróti Szabó Dávid költő és műfordító, a görög-római verselés meghonosítója íródalmunkban
- Orbán Balázs író, néprajzi gyűjtő, az MTA levelező tagja
- Demeter Endre prépost
- Boros Fortunát egyháztörténész
- Kadicsfalvi Török Ferenc pap, templomépítő
- Nyíró József író
- Tamási Áron író, az iskola névadója
- Tomcsa Sándor író, karikaturista, Székelyudvarhely művelődési életének meghatározó egyénisége
- Mihály László költő, költő, író újságíró
- Szemplér Ferenc költő
- Ugron Gábor politikus, közíró
- Jodál Gábor zeneszerző
- Márton János színész
- Tompa Miklós színigazgató, rendező
- Balogh Ferenc hegedűművész, zenepedagógus
- Petelei István író
- Dr Palló Imre operaelőadó
- Mihály László író
- id. Bíró Lajos közíró, lapszerkesztő és sokan mások, a magyar kultúra szellemi kiválóságai

A Székelyudvarhelyi Református Kollégiumot (mai nevén: Baczkamadarasi Kis Gergely Református Gimnázium) 1670-ben alapította Bethlen János, Apafi Mihály kancellárja.

Az iskola látványos fejlődése Baczkamadarasi Kis Gergely rektorsága alatti időre tehető (1768-1787). Kis Gergely 1770-1772 között újjáépíti és bővíti az iskolát, amit száz évvel később, 1886-87-ben kibővítnek. 1911-12-ben elkészül a Kollégium új épülete, amelyikbe az I. Világháború után, 1927-ben a Nagyenyedi Református Tanítóképző költözik.

A második világháború átvészélése után, 1948-ban szűnik meg a Református Kollégium, amikor a Tanügyi Rendszer megszüntette az egyházi iskolákat, és minden javukat államilag eltulajdonította. Az iskola 1994-ben indul újra. Az Erdélyi Református Egyházkerület és helyi önkormányzat egyezsége szerint 2002. őszétől az iskola saját, felújított épületén belül működhet, noha jogilag a mai napig nem tért vissza az egyház tulajdonába. 2002. októberében a Gimnázium felvette a Baczkamadarasi Kis Gergely nevet.

Nevezetes diákok:

- Cserei Mihály történetíró
- Benkő József történetíró
- Feleki Miklós színész, író
- Orbán Balázs székely báró, író
- Gyertyánffy István neveléstudományi író
- Bartha Miklós Szónok, politikai író
- Benedek Elek író, íródalomszervező
- Vajda Ferenc történetíró, folklorista, egyházi író
- Seprődi János Zenei író, népdalgyűjtő
- Bartha Károly tanár, etnográfus, nyelvjáráskutató
- Palló Imre kiváló dal és operaénekes
- Csanádi György költő, hangjátékíró, rádiórendező
- Ifj. Dávid Gyula íródalomtörténész
- Kányádi Sándor költő, műfordító
- Toró Tibor atomfizikus

Nevezetes tanárok:

- Szigethi Gyula Mihály helytörténeti író, drámaíró
- Csorja P. Ferenc tankönyvíró, műfordító
- Szakács Mózes pedagógiai lapszerkesztő, író
- Gönczi Lajos természettudomány és íródalomtörténet író
- Szabó András műfordító
- Haáz F. Rezső etnográfus, képzőművész

Benedek Elek Pedagógiai Líceum: „Alapos és megfontolt tanácskozás eredményeképpen az 1927. évi augusztus 13-15. napján Kolozsvárt tartott egyházkerületi közgyűlés úgy határozott, hogy a kollégium megfogytakozott létszámú nyilvános jogú főgimnáziumának működését (az 1926/27. iskolai év végén 153 volt a tanulói létszám) bizonytalan időre felfüggeszti, csak az internátust tartja fenn és helyébe Nagyenyedről áthelyezi az ott 1917-ben létesült református tanítóképzőt, mint amelynek ott nem voltak megfelelő, kényelmes, jól felszerelt helyiségei.” (Dr. Gyárfás Pál)

Az iskola udvarán áll a névadó, Benedek Elek szobra. Ez az épület ad helyet az akadémiai tudományos könyvtárnak, melynek alapjait 28 könyvvel Apafi Mihály erdélyi fejedelem tette le. Az iskola épületben működik a Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára is.

A Líceum 1910-1920 között épült a reformatus kollégiumtól délre.
Ebben a Líceumban tanult:

- Benedek Elek híres mesemondó
- Barabás Miklós festőművész
- Orbán Balázs a „legnagyobb” székely

Ezekon kívül, városunkban más iskolák is vannak: Eötvös József Mezőgazdasági Szakközépiskola, amely 1891-ben épült a Székely Támadt Vár/ Csonkavár romjai között; Kós Károly Szakközépiskola; Bányai János Szakközépiskola; MÜTF (Modern Üzleti Tudományok Főiskolája) Oktatási Központ; a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Tanítóképző Főiskolai Karának kihelyezett tagozata; Spiru Haret Iskolaközpont posztliceuma és felsőoktatása; Tamási Áron Egészségügyi posztliceuma.

Az érettségi megszerzése után nem csak a felsőoktatást választhatják a továbbtanulni vágyók, hanem a különböző, középfokú diplomát adó posztliceális képzéseket és a felnőttoktatás különböző formáit is. Ezen kívül a különböző tanfolyamokat indító alapítványok is hozzásegítenek a diákoknak az elhelyezkedésben. Ilyen a Humán Reform Alapítvány, melynek számos tanfolyama közül lehet választani.

Székelyudvarhely jelentős központi funkciókkal rendelkezik a magyar kulturális és szellemi életben, mely az iskolák, a civil szervezetek és művelődési központokból ered. Az iskolák udvarában alakultak ki a színjátszás és az egyesületi élet hagyományai. A város kulturális életének korai felvirágzását befolyásoló személyiségek szellemi és kulturális hagyatékát ma is őrzi. A városhoz kötődő jeles személyiségek, melyek befolyásolták a kulturális életet:

- Áprily Lajos (1887 Brassó- 1967 Visegrád) költő, műfordító, szerkesztő. A középiskola első két osztályát a városban végezte. Emlékháza Parajdon áll.
- Bányai János (1886 Kézdivásárhely- 1971 Székelyudvarhely) geológiai, balneológiai, növényteni, állattani szakíró. Székelyudvarhelyen élt és tanított, majd a Székelység című folyóirat szerkesztője. Könyvtárát a helyi múzeumnak ajándékozta. Ma egy iskola viseli nevét.
- Baróti Szabó Dávid (1739 Barót- 1819 Virt) költő, műfordító, a magyar versritmus megújítója. Az udvarhelyi jezsuita gimnáziumban tanult (ma Tamási Áron Gimnázium).
- Benedek Elek (1859 Kisbacon- 1929) publicista, író, népköltés-gyűjtő, a magyar gyermekirodalom egyik megalapítója, lapszerkesztő, irodalomszervező. Középiskoláit a Református Kollégiumban végezte. Ma egy iskola viseli a nevét, emlékszobra pedig az iskola előtt áll.
- Haáz Ferenc Rezső (1883 Szepesbéla- 1858 Székelyudvarhely) képzőművész, etnográfus. A Református Kollégium és a Tanítóképző tanára, majd a Múzeum igazgatója. Több évnyi gyűjtőmunka után megnyitotta Udvarhely népművészeti múzeumát. Nevét ma a múzeum viseli.
- Marosvásárhelyi Mészáros Gergely (1561 Marosvásárhely- 1623 Kolozsvár) a hazai barokk nagy hatású írója, fordító, a gimnázium alapítója.
- Nyíró József (1889 Székelyzsombor- 1953 Madrid) regény-, novella- és drámaíró. A Római Katolikus Gimnáziumban tanult, majd a 30-as években letelepedett Székelyudvarhelyen. Jelentős szerepet játszott a város művelődési életében: itt vitték először színre 2 előadását, és az Uz Bence című regényét is itt adták ki először.
- Orbán Balázs (1829 Székelylengyelfalva- 1890 Budapest) historikus, etnográfus, közíró és politikus. Legismertebb munkája a Székelyföld Leírása 6 kötetben. Végrendeletében kérte, hogy Udvarhelyen temessék el.

- Tamási Áron (1897 Farkaslaka- 1966 Budapest) novella-, regény- és drámaíró, publicista, a XX. század egyik legeredetibb elbeszélője. A Római Katolikus Gimnáziumban tanult.
- Tomcsa Sándor (1897 Székelyudvarhely- 1963) író, karikaturista. A 2 világháború között, illetve a második világháború után a helyi művelődési-művészi élet központi személyisége. Kisregényeinek, karcolatainak, színműveinek élményvilága Székelyudvarhely, egész élete ide kötődik.
- Tompa László (1883 Betfalva- 1964 Székelyudvarhely) költő, műfordító, szerkesztő. A Székely Közélet szerkesztője, fontos szerepet vállalt a település irodalmi, művelődési, művészeti életében. Ma egy iskola viseli nevét.

Napjainkban 6 intézmény és több civil szervezet áll a kultúra terjesztésének szolgálatában.

Haáz Rezső Múzeum és Képtár: A múzeum előzményét az a régiség-, érem és ásványgyűjtemény képezi, amelynek alapjait 1797-ig vetették meg a református kollégium könyvtárának részeként, miként azt egy, a nevezett évből fennmaradt leltárkönyv bizonyítja. Ugyanekkor a kollégiumban már létezett a fizikai-természettudományi szertár, a csodás természeti ritkaságok, a klenódiumok, a támogatók címereinek és a zászlóinak gyűjteménye. Ezek a gyűjtemények jelentik az erdélyi múzeológia kezdeti korszakát. 1978-ban pedig tovább bővítették, ezúttal az Állandó Képtár épületével. A közel 1.000 műalkotással rendelkező képtárban a látogatók többségükben a településhez kapcsolódó alkotásokat tekinthetnek meg. A múzeum több állandó és időszakos tárlat segítségével nem csak a város, hanem a környék kulturális örökségét is bemutatja. Külön érdekessége a helytörténeti tárnak az az iskolatörténeti kiállítás, amely a város nagy múltú iskoláiból származó taneszközöket és tanfelszereléseket ismerteti. A Székelyföld virágai címet viselő állandó kiállítás a természet és ember harmonikus egységét illusztrálja.

Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár: A város könyvtárának alapját a 19. második felében megjelenő polgári közkönyvtárak jelentették, míg a mai intézmény 1951-ben alakult. Ideiglenesen több épületben működött, mígnem 2001-ben az erre a célra átalakított háromszintes épületbe költözhetett. A könyvvállományt 120.000 kötet jelenti, ennek túlnyomó részét elektronikus katalógus rendszerben használhatja a közel ötezer olvasó. A kölcsönzésen túl jól felszerelt olvasóterem, hang- és látványanyag tár áll az olvasók rendelkezésére, a gyerek számára pedig külön foglalkozásokat szerveznek az olvasás népszerűsítése érdekében. A könyvtár rendszeresen szervez kiállításokat, képzőművészeti tárlatokat is.

Tomcsa Sándor Színház: A székelyudvarhelyi színház a város egyik legfiatalabb kulturális intézménye, 1998. november 6-án tartotta színházmegnyitó előadását, Móricz Zsigmond „Nem élhetek muzsikaszó nélkül” című vígjátékával. A következő évben a hivatalos évadot már 12 főállású művésszel és vendégművészekkel szervezték meg. Évente fél tucat bemutatót tartanak és több, mint félszáz előadást Székelyudvarhelyen és szerte a Kárpát medencében. Rendszeresen részt vesznek az UNITER-gálán és a kisvárdai színházi fesztiválon, a budapesti Thália Színházban is felléptek már. A társulat nagy sikernek örvend a legifjabb színházlátogatók körében is, akik számára évi rendszerességgel mutatnak be zenés mesejátékokat, amely előadásokkal a színtársulat bejárja a környező településeket is.

Művelődési Ház: Az 1950-es években fellendülő kulturális-művészeti élet számára már szűknek bizonyult a Kossuth utcai kultúrház és a régi mozi, 1954-ben jogosan fogalmazódott meg az igény, hogy Udvarhelynek is épüljön egy közművelődést szolgáló létesítmény.

Neoklasszicista stílusú épület cserepes, timpanos sátoztetűt kapott, a belső tér díszítésében a székely népművészet formavilága jelenik meg. A művészi gipszmunkák, mennyezeti díszítőelemek, a színpad fölötti, Haáz Rezső által tervezett, népi jeleneteket ábrázoló

domborművekkel díszített. Az 500 férőhelyes nagyterem, a szerényebb méretű koncertterem kívül számos kisebb terem, íróda kapott helyet,

évtizedeken keresztül helyet tudott biztosítani múzeumnak, képzőművészeknek, könyvtárnak, műkedvelő és hivatásos színháznak, különböző szakköröknek, énekkaroknak, táncosoknak folyamatos és alkalmi előadásoknak.

Udvarhely Néptáncműhely: 1998 őszén jött létre, önkormányzati kezdeményezésre. A hagyományörző csoport évente tart bemutatókat, saját néptánc-koreográfiákat, feldolgozásait hagyományos, esetenként pedig tánc-színházi formában viszik színpadra. Eddig hat bemutatót és számos előadást tartottak itthon és határon túl, felléptek Magyarországon, Ausztriában, Svájcban, Franciaországban és az Egyesült Államokban is.

Udvarhelyszéki Népművészek Egyesülete: Fő célkitűzése a tárgyi, népi kultúra hagyományainak és értékeinek ápolása és terjesztése. Minden évben megszervezik a Szejke Szépteremtő Kalácsa Népművészeti Alkotótáborát június utolsó két hetében. Az egyesület több alkotása lelhető fel a város közterületein. Ilenyék a városbejáratnál felállított székely kapuk, a Budvár tetőn felállított millennium kopjafa, vagy Csanádi György (a székely himnusz szerzője) kopjafája.

Artera Alapítvány: Az alapítvány fő tevékenysége a helyi kézművesség fellendítése, melynek legfontosabb fóruma az évente megrendezett Székelyudvarhelyi Ünnepi Játékok nevű rendezvény, majd a Míves Emberek Sokadalma nevet viselő mesteremberek kirakodó vására és mesterségük bemutatója. Az alapítvány másik fontos tevékenységi területe a színjátszás felkarolása, ezért évről évre megrendezik a Színészet is Mesterség vetélkedőt. Az alapítvány tevékenységei: művészeti kiállítások, zenei tanfolyamok, népművészeti körök, ovábbképzések, folklór gyűjtés szervezése, fiatal tehetségek felkutatása, alkotói és ifjúsági házak létesítése, saját időszakos kiadvány megjelenítése szerepel jövőbeli terveik között.

Székelyföldi Filharmónia: 1992 óta aktív klasszikus zenei tevékenység jellemzi. Fő célja az volt, hogy a klasszikus zenei műveltséget ne csak az iskola falain belül, hanem azon kívül is nepszerusítsék. Ennek következményeként szervezték az első kamarazenekari, szimfonikus és vokál-szimfonikus hangversenyeket, amelyek előadói az iskola diákjai és tanárai, majd - pár éven belül - az egyetemre bejutott hangszeresek és a környékbeli városokból érkező diákok, egyetemisták voltak. A plakátokon a Palló Imre Művészeti Szakközépiskola Szimfonikus Zenekara, majd Palló Imre Kamarazenekar néven jelentek meg, Bodurian Aram vezetésével. 1998-tól, minden nyáron megszervezésre került egy nagylétszámú zenekari tábor, azzal a céllal, hogy összehozza, csapattá alakítsa az együttjátszani vágyó fiatal muzsikusokat.

Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány: 1995-ben alakult, célja az erdélyi magyar írók közti szolidaritás megerősítése, az írógenerációk, valamint az írói csoportosulások közötti egység megteremtése, továbbá pályakezdők segítése, író-olvasó találkozók szervezése, új alkotások népszerűsítése.

A fent említetteken kívül még számos kisebb-nagyobb civil szervezet működik a városban, amelynek tevékenysége a kultúrához köthető.

Székelyudvarhely jelentős szerepet játszik mind a kistérség, mind Hargita megye gazdasági életében. Az udvarhelyi régió esetében gravitációs ereje egyértelmű, hiszen ide koncentrálódik a térség munkahelyeinek nagyja, illetve több országos vagy nemzetközi jelentőségű cég is működik itt, alátámasztva a város központi funkcióját.

A város elhelyezkedése, természeti viszonyai nem kedveznek a mezőgazdaságnak, a történelmi társadalmi viszonyok sem tették lehetővé a mezőgazdaság létrehozását, így a (kis)ipar és kisebb mértékben a kereskedelem jellemezte.

A 19. század végén a céhek ipartársulássá alakultak és ekkor jöttek létre az első „gyárak”, azaz a 20 főnél több alkalmazottat foglalkoztató ipari üzemek is. Az egyre erősödő iparnak kedvezett a Székelyudvarhely-Héjasfalva helyi érdekű vasút megépülése is, amely a város és az egész térség gazdasági fellendülését eredményezte.

A 2. világháborút követően születtek a nagyüzemek, a köztársasági érdekeltségű ipari telephelyek, a helyi ipari vállalatok. A régió iparában igen jelentős szerepet töltött be a faipar, a textilipar és az élelmiszeripar: bútór, textíliák, könnyű- és nehézkonfekció, faáru, matricák, cérna, tejtermékek, hústermékek, stb.

A rendszerváltozás után átrajzolódtak a gazdasági élet erőviszonyai: a nagyvállalatok veszítettek jelentőségükből, inkább a kisebb egységek tudtak piacképesek maradni. Jelentősen megnövekedett továbbá a pénzintézetek száma a városban, ahol ma már majd minden nagyobb bank és biztosító rendelkezik fiókkal.

A város számára legjelentősebb cégek: Coats Odorhei (cérna gyártás), a Famos (bútorgyártás), az Icos-Conf (készruhágyártás), az Infopress (nyomtatás), a Kaufland (élelmiszerdiszkont), a Matrița (vegyipar), a Melinda Impex Instal (műszaki berendezések), a Norada (készruhágyártás), az Univer, az Urbana (melegvízszolgáltatás), Confex Jakab (készruhágyártás), a Fecső Company (készruhágyártás és kereskedelem), az Energo-Metr (üveggyártás), az Epad (építőipar), az Eurato (hűtőgépek), a Geotop (térinformatika), az Impar (befektetések), a Matplast (alkatrészek), a Metwoplas (faipar), a Tabula (faipar) és a Technoutilaj-GA (gépgyártás).

A város jelentős turisztikai potenciállal rendelkezik, az idegenforgalom vonzásához azonban fejlesztésekre is szükség van, főleg a túraútvonalak kialakítása és a turisztikai programlehetőségek biztosítása tekintetében. Székelyudvarhely közlekedési infrastruktúráját a nagy áthaladó közúti forgalom, a zsúfolt belső utak és a hiányos vasúti kapcsolatrendszer jellemzik. A város forgalmának csillapításához elengedhetetlen lenne egy terelőút kialakítása, a városi utak felújítása, a parkolási rendszer fejlesztése, vasúti utvonalak fejlesztése és létrehozása, illetve a kerékpáros- és tömegközlekedés feltételeinek fejlesztése. Székelyudvarhely jelentős zöldfelületekkel rendelkezik, ezek városon belüli eloszlása azonban egyenlőtlen, állapotuk pedig sok esetben kíván rehabilitációt. Hasonló a helyzet a

városközpontban csoportosuló műemlékek és környezetük esetében is. A környezet védelme tekintetében az ipari tevékenység nagyobb fokú ellenérzése, a környezetbarát ipari technológiák bevezetése kívánatos. A lakosság és a turisták tekintetében a környezettudatos szemlélet és életmód meghonosodása jelenthet előrelépést. Az orvosi ellátás könnyen elérhető a betegek számára, azonban – míg a szakorvosi utánpótlás biztosított – a háziorvosi ellátásnak jelentős létszámmhiánnyal kell szembenéznie a közeljövőben az orvosok előregedése miatt. A város erőfeszítéseket tesz a forgalom, a környezetterhelés csökkentése érdekében, új fejlesztési terveket hoz létre, ilyenek például a régi mozi udvarából „Színteret” hoznak létre zöld övezettel, új körforgalmakat építenek.

Székelyudvarhely természeti értékek szempontjából elég gazdag.

A város 4.479 ha területen fekszik, 481 m tengerszint felett, többnyire hegyek határolják: a Rez-tető (932 m), Szarkakő (886 m), Budvár (625 m), Kuvaszó és a Küküllő menti alacsony erdős dombvidék. A város éghajlata a térbeli kiterjedés és a domborzat változatossága miatt változatos képet mutat. A meteorológiai állomás mérése szerint az évi átlagos hőmérséklet hűvös ($7,8\text{ }^{\circ}\text{C}$), az év leghidegebb hónapja a január ($3,6\text{ }^{\circ}\text{C}$), a legmelegebb a július ($17,7\text{ }^{\circ}\text{C}$), ez jól mutatja az udvarhelyi medence kontinentális éghajlatát. Székelyudvarhely hidrográfiája: a legjelentősebb a Nagy-Küküllő, ennek mellékvizei baloldalt a Határ-, a Fehéres-, a Varga- és a Nagy völgy-patak, jobb oldalról pedig a Bosnyák-, Szejké- és Budvár-patak.

Az élővilág változatos, átmenetet képez a hegyvidék és a medence között. A nagy kiterjedésű erdők leggyakoribb fajtái a tölgy, gyertyán, fenyő, nyár, eger, szil, kőris, nyír, fűz; gombák: őzláb, galamb, róka, kucsma, keserű gomba.

A térség sajátos állatvilága az utóbbi időben elszegényedett. Leggazdagabb osztály az ízeltlábúak osztálya (fedelelesszárnyúak, hártáasszárnyúak, kétszárnyúak, lepkék, százlábúak, pókok), a puhatestűek közül a csigáknak van nagy jelentőségük. A halfauna közül a kecskebéka és a tarajos gőte jellemző. A madarak között harkály-, pacsirta-, rigó-, varjú-, cinege-, billegető-, seregély-, veréb-, pintyfélék fordulnak elő nagy számban. Az emlősök főként a vakond, sün, róka, menyét, mezei görény, mezei nyúl, házi egér, ürge, róka, farkas, vaddisznó képviselik, de az utóbbi években elszaporodtak az őzek és a rókák is. A lombos erdőkben gyakori a mókus, a pele és az uhu bagoly, ám igen ritka a vadmacska.

Székelyudvarhely térsége nem gazdag ásványi anyagokban, főleg borvízforrások és néhol földgáz jelentik a térség jellegadó ásványi kincseit. A legjelentősebb borvízforrások Szejkéfürdőn és a Kuvar domb lábánál húzódnak meg.

Az egyetlen és legfontosabb borvízforrás Udvarhely kijáratánál a „petroleumízü” vasas Szejké borvíz. A szejkévízről megoszlanak a vélemények, mert vannak, akik nem szeretik, vannak, akik erre esküsznek, s vannak olyan idősebb udvarhelyiek, akik szerint a háborút követő próbafúrásokkor „elment az ereje” a víznek, ugyanis 1946-ig szénsavas volt.

Miként a kisvárosokban általában, a történelmi múlt örökségét őrző, építészeti szempontból jelentősebb, impozánsabb épületek Székelyudvarhelyen is a város központi részén helyezkednek el, s itt található a műemléki védeltséget élvező épületek, épületegyüttesek zöme:

- Budvár vára (10-11. sz, Budvár)
- Bethlen Gábor utca és környéke (19-20. sz, Bethlen Gábor u.)
- A Vár utca egysége, céhes házak műhellyel a földszinten (19. sz, Vár u.)
- Kossuth Lajos utca városi egysége, kereskedő utca (18-19. sz, Kossuth Lajos u.)
- Piac városi egység (18-19. sz, Városháza-Szabadság-Márton Áron tér)
- „Tompá László” városi egység (19. sz, Tompa László u.)
- Római katolikus Jézus Szive Kápolna városi egység (13-14. sz, Medence u.)
- Római katolikus Jézus Szive Kápolna (13-14. sz, Medence u.)
- Belső fal (13-14. sz, Medence u.)
- Ház (Szabó István, 1839, Bethlen Gábor u. 16)
- Unitárius templom (1904, Bethlen Gábor u.)

- Városi kórház (1886, Bethlen Gábor u.)
- Katolikus Gimnázium, ma Tamási Áron Elméleti Líceum (1912, Baróti Sz. Dávid u.)
- A Szent Miklós római katolikus templom egysége (16-18. sz, Baróti Sz. Dávid u.)
- Szent Miklós római katolikus templom (16-18. sz, Baróti Sz. Dávid u.)
- Parókia épülete (16-18.sz, Baróti Sz. Dávid u.)
- Az első nyomda épülete, ma lakoház (19.sz, Kossuth Lajos u. 11)
- Volt Bukarest étterem, ma lakoház (19. sz, Kossuth Lajos u. 20)
- Kováts fotóműhely eredeti vitrinekkel (1873, Kossuth Lajos u. 24)
- Benedek Elek Gimnázium (18-19. sz, Márton Áron tér)
- Református templom (1781, Márton Áron tér)
- A régi Benedek Elek Református Kollégium és Bentlakása (19.sz-1912, Márton Áron tér)
- Marin Preda Gimnázium (1870, Cserehát)
- Nyíró villa (20.sz, Nyíró József u.)
- Lakóház (19.sz, Orbán Balázs u. 132)
- Ugron szálló (1858, Orbán Balázs u. 154)
- Városháza (1896, Városháza tér)
- Lakóház (19. sz, Városháza tér 12)
- Kézműves ház műhellyel (18.sz, Szent Imre u. 25)
- Urogdi Anna kézműves ház (19.sz, Szent Imre u. 33)
- Ház műhellyel (19.sz, Szent Imre u. 39)
- Kézműves ház (19.sz, Szent Imre u. 41)
- Volt ferencendi kolostor (1713-1779, Tamási Áron u.)
- Ferences templom (1779, Tamási Áron u.)
- Kolostor (1713, Tamási Áron u.)
- Mezőgazdasági iskola, ma Eötvös József Líceum (1892, Tompa László u.)
- Székely Támadt vár romjai/ Csonkavár (1562, Tompa László u.)
- Elektromos Állomás, ma irodák (1904, Üzem u.)
- Szobrok: Baczkamadarasi Kis Gergely, Benedek Elek, Orbán Balázs, Márton Áron püspök, Tamási Áron, Tomcsa Sándor, Széchenyi István. A városközpontban foglal helyet az Emlékezés Parkja, ahol Kós Károly, Bethlen István, Wesselényi Miklós, Bethlen Gábor, Fráter György, Szent László király, Csaba királyfi, Hunyadi János, Báthori István, II. Rákóczi Ferenc, Bem apó, Nyíró József, Névtelen Vándorló Székely. Emellett megemlítendő a Márton Áron téren a Vasszékely szobor és a hősök emlékműve az Orbán Balázs utcában.

Székelyudvarhelyen nagyon sok szálloda, panzió található. Mindegyik hangulatos, családi, elegáns, jól felszerelt szobákkal várják a vendégeket. A szállodákban a szobák felszereltsége: telefon, minibár, TV, internet lehetőségeket nyújtanak. Szolgáltatások: portaszolgálat, szobaszervíz, parkoló, több nyelvet beszélő személyzet, programszervezés, konferenciatermek, étterem, ünnepi/ csoportos kedvezmények.

Europa Szálloda ***: „Székelyudvarhely központjában, a városközpont odon hangulatú épületei között található. Hangulatában egy elegáns és családi környezetet biztosít vendégeinek.”

Gondúzó Szálló ****: „Székelyudvarhely központjának közelében található. Hangulatában egy elegáns és családi környezetet biztosít vendégeinek. Korszerű szállodánk világos szobái, fabútorai kellemes pihenést kínálnak. Felszereltségük 4 csillagos követelményeknek felel meg. 22 szobánk mindegyike műholdas tv-vel, minibárral, páncélszekrénnel, telefonnal és internet csatlakozással felszerelt.”

Küküllő Szálloda ***: „A város központjában az Emlékezés Parkja mellett fekszik, ahonnan 15-20 perces sétával bejárható és megtekinthető a régies hangulatú városközpont.”

Septimia Wellness-Spa-Hotel***: „A Septimia sport- és szabadidőközpont háromcsillagos szállodája 24 hotelszobával várja kedves vendégeit, melyből 13 franciaágyas illetve 6 kétágyas szoba, és 5 apartman. A Septimia Hostel** hangulatos szállást kínál csoportok, fiatalok és baráti társaságok számára. Az 59 férőhelyes, 2, 4, 6, 7, 8 és 10 ágyas, fürdőszobával felszerelt szobák elsősorban a nagyobb létszámú csoportok számára ideálisak.

Kiegészítő szórakozási lehetőséget nyújtanak a pub, a bowlingpályák, a lovaglókarám, és egyéb szórakoztató játékok (billiárd, léghoki, flipper, csocsó, darts).”

Romantika Panzió***: „Székelyudvarhely belvárosától 2,8 km-re található: 21 szoba és 2 apartman áll a vendégek rendelkezésére. Szobáink tágasak, ízlésesen berendezettek, hangszigetelt ablakos... folytatás a részletes adatoknál.”

Gizi Csárda és Fogadó ***, Laguna Panzió***, Petofi Panzio***

Csillagtúrák - Látnivalók: Székelyudvarhely – Váralja 19 km, Szentegyháza 23 km, Székelykeresztúr 24 km, Korond 28 km, Parajd 40 km, Köhalom 43 km, Szováta 47 km, Segesvár 47 km, Barót 49 km, Csikszereda 50 km, Gyergyószentmiklós 57 km, Medgyes 84 km, Fogaras 84 km, Balán 86 km, Szentágota 90 km, Szászrégen 93 km, Kiskapus 94 km, Borszék 95 km, Maroshévíz 96 km, Sepsiszentgyörgy 101 km, Brassó 103 km, Feketealom 104 km, Marosvásárhely 107 km, Dicsőszentmárton 109 km.

Összefoglalás: Székelyudvarhely (románul Odorheiu Secuiesc, németül Odorhellen) megyei jogú város Románia középső területén, az Erdélyi medence délkeleti részén helyezkedik el a róla elnevezett medencében a Nagy-Küküllő felső folyása mentén. A hajdani Udvarhelyszék „anyavárosaként” ismert település jelenleg Hargita megye második legnagyobb városa, a Középső Régió egyik jelentős térségi, gazdasági, oktatási és kulturális funkciókkal bíró kisvárosi települése, potenciális városfejlesztési pólusa. A város előbb a városmaghoz csatlakozó három, majd újabb három falu fokozatos összevonásával nyerte el mai formáját. Fejlődését kedvező földrajzi elhelyezkedése is segítette - hágóváros jellege, a medenceperemi vásárvonal és a só útvonalon való elhelyezkedés egyaránt hozzájárult, hogy előbb mezővárosként, majd rendezett tanácsú városként a Székelyföld egyik gazdasági, oktatási és művelődési központjává váljon. Székelyudvarhely arculatát és hangulatát alapvetően meghatározza a hegyvidék és dombvidék határán való elhelyezkedés, a növény-, az állat világ, az éghajlat, az épített örökség és a hagyományok.

Jézus Szíve Kápolna

Budvár

Bibliográfia:

- Terület és településfejlesztés Székelyudvarhely Térségében, 1997
- Székelyudvarhely 2000-2010 stratégia
- Székelyudvarhely. Várostitörténet képekben, Vofkori György, 1995.
- Székelyudvarhely (rövid városismertető), Vofkori László Székelyudvarhely Megyei Jogú Város Önkormányzata és polgármesteri Hivatala, 1996
- Székelyudvarhely, Kis kalauz idegeneknek és helybenlakóknak. Hermann Gusztáv Mihály, 2002
- Planul Urbanistic General al Municipiului Odorheiu Secuiesc
- A Székely népviselet, Néprajzi Tanulmányok, Gazda Klára, 1828
- Székelyföldi Legendárium, Székelyudvarhely, 2012
- A Székelyföld leírása, Orbán Balázs, 1991
- Udvarhelyi tanulmányok, Haáz Ferenc Rezső, 1994
- www.Szekelyudvarhely.org
- www.szhaz.ro
- <http://Szekelyudvarhely.info/>
- <http://www.igazsakok-gazsakok.info/www/SZENT%20KORONA%20MEGYEI/udvarhely.htm>
- <http://www.fekete-feher.info/udvarhely/udvarhelyi-vagy-ha>
- http://www.erdely.ma/nephagyomany.php?id=170563&cim=nepi_mestersegek_regi_foglalkozasok